

André Honba

Zelfs als pubers zich onder de armen krabden en schreeuwden als apen wanneer ik voorbijkwam, heb ik volgehouden. Ik was bereid om dit soort dingen te aanvaarden omdat ik een precieze doelstelling voor ogen had: mijn studies voortzetten. Ik was berooid, had geen cent en toen men mij voedsel of kleren toestopte – zelfs als dat vandaag beschamend lijkt – ergerde ik me er niet aan, ik voelde me niet vernederd want ik had geen andere uitweg. Toen men weigerde me een kot te verhuren omdat ik zwart was, aanvaarde ik de regels van het spel, ik had geen keuze, ik moest overleven.

Mijn naam is André Honba en ik ben apotheker-bioloog. Ik ben 42 jaar oud en afkomstig uit Kameroen. Na mijn humaniora kreeg ik een beurs om farmacie te gaan studeren in België, waar ik in 1982 ben aangekomen. Ik heb mij ingeschreven aan de universiteit van Luik, en nadat ik in 1987 geslaagd was voor mijn farmaceutische studies heb ik mij gespecialiseerd in klinische biologie, een studie die ik in 1992 beëindigde. Die opleiding heb ik aangevuld met een specialisatie in tropische geneeskunde in Antwerpen. Sinds 2003 werk ik als apotheker-bioloog in de poliklinieken van Ans en Allour.

Als je uit Afrika komt heb je een gesublimeerd en geïdealiseerd beeld van Europa, je hebt er de geschiedenis en de geopolitiek van gestudeerd en de geïndustrialiseerde landen uit het noorden doen aan het paradijs denken. Het zijn rijke landen, er wordt goed gegeten, men loopt er vrij rond, de mensen zijn goed opgeleid en de luxe ligt binnen ieders bereik. Eenmaal in België aangekomen volgt al snel de teleurstelling....

In de eerste plaats is er dat verrassende klimaat, van de ene dag op de andere kwam ik van 30° c in de schaduw tot 6° C in de zon, het verschil was enorm. Zowel mijn lijf als mijn ziel voelden koud aan. Ik kwam niet enkel onder de indruk van de ijzige koude, maar ook door de onverschilligheid die er heerste. Ik kwam terecht in een land waar niemand op me wachtte, ik werd niet verwelkomd, niet onthaald. Ik kruiste alleen maar angstige blikken. Wij zaten met 5 studenten en onze koffers in de bus, bevroren van de kou, en de passagiers bekeken ons als waren we wilden die uit de brousse in een beschaafd land waren terechtgekomen. Mijn moeder kreeg 14 kinderen, ik was opgegroeid in het lawaai, het geschreeuw, het gelach en de warmte van een warm, liefdevol nest. En nu zat ik in een vreemd en koud land, ik was alleen en zat tussen vier muren. Ik vind het zo jammer dat niemand me toen zegde «Wees welkom, ik ben blij je te zien». Ik heb mij afgesloten en mij op mijn studies geconcentreerd. Door mijn opleiding heb ik naar anderen leren luisteren. Iemand met raad bijstaan betekent die mens zo dicht mogelijk benaderen, zoals hij is, met al zijn lijden.

De vrijlating van Nelson Mandela in 1990 heeft mij nieuwe hoop gegeven en het geloof in de mens versterkt. Die dag blijft voor altijd in mijn ziel gegrift, als een blijvende sprankel hoop voor de mensheid.

Gedurende enkele jaren leefde ik van een studiebeurs, tot op de dag dat die niet hernieuwd werd. Om toen verder voor mijn opleiding te betalen heb ik allerlei jobs gedaan: fruit plukken, afwassen in restaurants, de schoonmaak in een slagerij, en dankzij de tussenkomst van Professor Armand André, de directeur van het *Institut médico-légal* in Luik, vond ik werk in de sector van de medische analyses.

In 1993 heb ik een apotheek overgenomen die ik gedurende 10 jaar opgehouden heb.

De reactie van de mensen was vaak verschrikkelijk; ze waren argwanend en wisten niet welke houding ze zich moesten geven als ze tegenover mij stonden. In het begin was ik helemaal van mijn stuk toen men mij vragen stelde van het soort «Bent u met de boot naar hier gekomen? », «Spreekt u Frans?» - terwijl dat mijn moedertaal was. Het duurde een tijdje voor de mensen mijn statuut en de rol die ik speelde in de buurt aanvaardden. Ze leerden mij te benaderen en de barrières en vooroordelen zijn geleidelijk aan verdwenen.

De angst verdween toen ze merkten dat ik geen kannibaal was en dat ik hen advies kon geven bij de medische verzorging van hun familie.

Vandaag de dag heb ik grote verantwoordelijkheden en ik heb een beslissingnemende functie, maar soms hoor ik nog: «Wil je de directeur even roepen?». Ik heb geleerd om dat soort misprijzen en minachting te beheren, maar sommige vooroordelen zijn koppig.

In België heb ik ook «het verschil» geleerd. Ik voelde dat, er niet enkel de verschillende huidskleur was, maar ook verschillende ideeën, andere waarden; tradities en gebruiken. Deze pijnlijke leerschool heeft me geholpen in mijn werk en in mijn leven.

Mijn 3 kinderen hebben een verschillende huidskleur; twee van hen zijn halfbloed en het jongste is zwart, het belangrijkste is dat ze mijn kinderen zijn.

Ik probeer hen toenadering in te prenten, ik focus ons leven op communicatie; alles wordt mogelijk als je maar kan luisteren, begrijpen en verwoorden zonder de andere te kwetsen.

Als men arm is – zwart of blank – is het moeilijk. De wijk waar ik woon wordt steeds armer en de bewoners lijden eronder. Maatschappelijke marginalisering omwille van armoede is altijd moeilijk om mee te leven, of je nu Belg of vreemdeling bent. Er is zoveel te doen rond de opvoeding van de kinderen, ook buiten de school. Het feit dat de ouders het opgeven heeft een impact op het schoolgebeuren. Het onderwijs zou dan ook van dit euvel gebruik moeten maken om te werken aan het aanvaarden van het verschil, aan de multiculturele samenleving en aan de verdraagzaamheid. De school is de plaats bij uitstek om een sterke boodschap door te geven.

Wist je dat het woord «Europa» afkomstig is van de naam van een zwarte prinses die op Kreta woonde? De Afrikaanse origines van Europa zijn maar weinig gekend. Enkel historici durven boudweg te beweren dat de wieg van de mensheid in Afrika stond.

Er zijn heel wat fantastische initiatieven die de toenadering stimuleren. Er is heel wat vooruitgang geboekt tegenover 20 jaar geleden; de kleurlingen worden beter aanvaard in het beroepsmilieu, ongeacht hun studieniveau. Zwarte postbodes of buschauffeurs, zwarte verplegers en dokters, vandaag is het allemaal wat gemakkelijker geworden. De mensen en vooral de kinderen schijnen het verschil minder te merken.

Toen ik op 18-jarige leeftijd Kameroen verliet stelde ik mij niet al te veel vragen. Ik heb geleerd om van mijn land te houden dankzij de blik van anderen. Ik heb mezelf ertoe verplicht om belang te stellen in mijn herkomst en om een nieuwe identiteit te vormen vanuit het feit dat ik anders ben. Ik werd verliefd op een prachtige jonge vrouw, van wie ik zielsveel hield. Ik had niet eens “gezien” dat zij blank was. Pas tijdens de ruzies rond onze scheiding heb ik begrepen hoe verschillend we waren. We waren atypisch en «abnormaal» voor onze respectievelijke families. Mettertijd versoepelde onze mentaliteit. Ondanks die

toenadering is het toch tot een echtscheiding gekomen, maar dat lag niet aan onze huidskleur of onze cultuur.

Toen ik de apotheek kocht kwam het bureau voor de statistiek erop uit dat ik als eerste zwarte apotheker in België ook eigenaar was. De Belgische Farmaceutische Vereniging, waar ik ook lid van was, heeft een artikel over mij gepubliceerd. Ik was een curiosum, maar tegelijk een illustratie van een bijzonder inburgeringstraject. Een kind uit de sloppenwijken dat een notabele werd in Europa, dat was nogal origineel in die tijd, zodat de pers mijn verhaal de moeite waard vond.

Ik was niet naar België gekomen met de bedoeling er mij te vestigen, maar toen mijn kinderen geboren werden, zijn mijn prioriteiten veranderd. Het was moeilijk om een keuze te maken tussen het welzijn van mijn kinderen en het mijne. Ik koos ervoor in België te blijven voor mijn kinderen, hun opvoeding, hun relationeel evenwicht en hun opleiding. Maar ik speel nog steeds met het idee om naar Kameroen terug te keren, waar ik mijn "roots" heb. Tijdens de laatste vakantie heb ik mijn moeder verloren en ik voel dat een deel van mezelf daar ligt. Ik heb langer in Europa gewoond dan in Afrika en Europa heeft mij mijn jeugd ontnomen. Ik heb mijn leven al studierend, tussen de boeken doorgebracht. Ik heb heel belangrijke dingen gemist, zoals de Afrikaanse wijsheid, de eerbied voor de ouderen, het zijn misschien details, maar ze helpen om in gemeenschap te leven. Ik heb de indruk iets gemist te hebben. Ik woon hier, mijn kinderen zijn hier, ik heb een beroepsactiviteit waarin ik mij ten volle kan ontplooiën, maar ik voel me zo goed in mijn dorp, ondanks de ellende en de ziektes. Als ik daar ben, voel ik me thuis. De aantrekkingskracht van een leven dat ik maar zo kort kende, kan ik niet uitleggen: misschien is het dat licht, die warmte, die eenvoud en de prachtige natuur die mij naar ginder lokt. Aan deze kant van onze aarde wordt alles gekocht, verkocht, gecorrumpeerd, de mens wordt erkend voor zijn koopkracht en krijgt aanzien naargelang van de dikte van zijn portefeuille. In het westen zijn er zoveel kunstmatige dingen. Zo ben ik niet opgevoed. Je mag al het geld van de wereld hebben, daarom zien ze je nog niet als een wijze, als een man van kennis in Afrika. Jammer genoeg haalt de materialistische visie, afgekeken van het westerse model, een hele cultuur onderuit. Ik heb gewacht tot mijn twee oudste kinderen oud genoeg waren om dat te begrijpen, voor ik hen naar Afrika heb meegenomen. Op 16 jaar kan je al iets waarderen en een eigen mening hebben. Ik wou dat ze zich bewust werden van de waarde van de dingen. Ze hebben aanknopingspunten moeten vinden bij het verlangen, de wens, het begrip en het geweten. Ze wisten niet dat Afrikaanse kinderen maar van één iets dromen: naar school gaan en leren lezen en schrijven om de wereld te begrijpen. Mijn kinderen zijn als andere mensen van die reis teruggekomen.

Zolang de mensen niet in staat zijn om te begrijpen en te aanvaarden dat wij allemaal op dezelfde planeet wonen en dat wij solidair moeten zijn, is er helemaal niets mogelijk.

Tsjernobyl kwam tot ontploffing ver van hier, maar toch is het aantal gevallen van kanker bij ons toegenomen. De vogelpest richt ravages aan verreweg, morgen zal die een impact hebben op onze voeding.

De westerse mens is bereid om oorlog te voeren om zijn financiële belangen te verdedigen, ten koste van miljoenen mensen. Als de landen uit het zuiden in staat zullen zijn om te wedijveren met de landen uit het noorden, zal het evenwicht verbroken zijn en komt er wanorde. Ik durf nog niet zeggen dat het zuiden sterft van de honger en dat dit het noorden goed uitkomt, maar het is toch niet al te ver van de waarheid. En dat verontrust me.

De westerse manier van leven, het individualisme, het materialisme en de hypocrisie zorgen ervoor dat ik geen uitweg zie. Ik zou zo graag willen dat er een andere manier bestond om 's werelds rijkdommen te herverdelen en dat iedereen de kans kreeg om te overleven.

Als je de verspilling ziet aan deze kant van de wereld en dan weet waar ze aan de andere kanten tevreden moeten mee zijn, voel je je beschaamd.

De mensen zijn niet bereid om te delen. Ze vullen natuurlijk wel voedselcontainers, geven een kilo rijst of suiker weg om een gerust geweten te hebben, maar zouden ze bereid zijn om een hongerig zwart kind aan hun tafel te verwelkomen? Ik stel vast dat in een maatschappij waar het kapitalisme en het geld de belangrijkste waarden zijn geworden, het delen, de solidariteit en de menselijkheid niet langer aanwezig zijn. En eigenlijk is het heel simpel, wij zijn allemaal menselijke wezens, we ademen dezelfde zuurstof, wij leven op dezelfde aarde maar wij hebben geen toegang meer tot onze eigen menselijkheid. Wij reizen naar de maan en dat is zeker een wetenschappelijke krachttoer, maar het belangrijkste hebben we niet gedaan: ervoor zorgen dat iedereen ter wereld genoeg te eten heeft. Er moet menselijkheid zijn naar arme mensen toe, laten we wetten stemmen zodat ieder land zichzelf de nodige middelen toestaat om te beletten dat kinderen van honger sterven. In plaats van landen te verenigen om oorlog te voeren tegen Saddam Hoessein, zouden we samen moeten vechten tegen die onwaardige regeringen die de Verklaring van de Rechten van de Mens naast zich leggen.

Afrika verwacht geen liefdadigheid of medelijden.

Vandaag kan de mens beslissen over hoe de wereld er morgen zal uitzien en ik hoop dat wij niet de weg van de vernietiging, maar die van de welgemeende broederschap zullen kiezen.